

دانشگاه گوارن، رازی، ایران

نشریه کارآفرینی در کشاورزی

جلد هفتم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۹

<http://jead.gau.ac.ir>

صفحات: ۳۵-۴۸

DOI: 10.22069/JEAD.2021.19256.1501

تأثیر درگیر شدن دانشجویان در فعالیتهای عملیاتی تعاونی ۴۸۰۲ بر بهبود مهارت‌های کارآفرینی آنان: یک مطالعه شبه آزمایشی

منیژه لطفوی^۱، لاله صالحی^{۲*}

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی پایدار و منابع طبیعی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی،

دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

^۲استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۰۳؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۲۰

چکیده

کارآفرینی موتور محرکه‌ی توسعه اقتصادی از طریق توسعه بسترهای لازم برای جهش تولید است. بنابراین، جوامع ترقی‌خواه باید به‌طور ویژه‌ای به عنصر اساسی کارآفرینی یعنی نیروی انسانی کارآمد و خلاق توجه نمایند و در راستای پرورش توانمندی‌های کارآفرینی در آنها از طریق آموزش و تقویت مشارکت مدنی تلاش کنند. بر این اساس، هدف این پژوهش شبه‌آزمایشی بررسی تأثیر درگیر شدن دانشجویان در فعالیتهای عملیاتی تعاونی ۴۸۰۲ بر بهبود مهارت‌های کارآفرینی آنان بود. جامعه‌ی آماری شامل تمام اعضای شرکت تعاونی (N=350) بود که از این تعداد، ۱۸۵ نفر به عنوان نمونه‌ی آماری انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری از نوع طبقه‌ای انتساب متناسب بود. ابزار اصلی پژوهش پرسشنامه‌ای محقق ساخت بود که روایی محتوایی و شکلی آن با استفاده از نظرسنجی از متخصصان موضوعی و محاسبه‌ی ضریب لاوشه تأیید شد. پایایی پرسشنامه نیز با انجام پیش‌آزمون و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف آن تأیید شد ($\alpha=0.743-0.834$). داده‌های آماری با استفاده از نرم‌افزار SPSS Win20 مورد پردازش قرار گرفتند. یافته‌ها نشان داد که درگیر شدن دانشجویان در فعالیتهای عملی شرکت تعاونی به‌طور معنی‌داری موجب ارتقاء سطح مهارت‌های کارآفرینی آنها در مقایسه با سایر اعضا از دو جنبه‌ی مهارت‌های فنی و مهارت‌های مدیریتی شده است. اما این تفاوت برای مهارت‌های فردی معنی‌دار نشد.

واژه‌های کلیدی: مهارت‌های کارآفرینی، تعاونی ۴۸۰۲، یادگیری تعاملی، یادگیری تجربی

*نویسنده مسئول: Lsalehi@razi.ac.ir

مقدمه

در سراسر جهان، کارآفرینی به عنوان راهی برای ایجاد ثروت، تحرک اقتصادی و رفع کامل معضل بیکاری شناخته شده است. افراد از طریق توانمندی‌های کارآفرینانه به خوبی فرصت‌های کارآفرینی جدید را شناسایی و رشد اقتصادی را هدایت می‌کنند و در نهایت به بهبود رفاه اجتماعی از طریق بهره‌گیری از هوش تجاری خود کمک می‌نمایند (Politis, 2005; Audretsch and Belitski, 2013). به عبارت دیگر، کارآفرینان با شناسایی یا کشف فرصت‌های جدید و تجاری‌سازی آنها به خلق ارزش‌های اقتصادی و اجتماعی کمک می‌کنند. بنابراین، پرورش مهارت‌های کارآفرینانه در میان نسل‌های جوان به عنوان یکی از اولویت‌های کلیدی توسعه اجتماعی و اقتصادی شناخته شده است (Ndou et al., 2019). از سوی دیگر، استدلال شده است (Gieure et al., 2020) که آموزش (عالی) از طریق فراهم کردن دانش و مهارت‌های کارآفرینی، درگیر شدن افراد (دانشجویان) در فعالیت‌های کارآفرینانه را تسهیل می‌کند که این امر به نوبه‌ی خود، نقش مهمی در کمک به جامعه و ارتقاء کیفیت زندگی از طریق ایجاد اشتغال، تنوع‌بخشی به خدمات محلی، افزایش درآمد، بهبود تولید ناخالص داخلی و کاهش شکاف طبقاتی ایفا می‌کند (علی توکلی و کریمی، ۱۳۹۸؛ Hahn et al., 2020; Audretsch, 2014). بر این پایه، کارآفرینی و آموزش مهارت‌های کارآفرینانه به موضوعی کلیدی در مجامع دانشگاهی (از جمله دانشگاه‌های ایران) تبدیل شده است و آنها را ملزم به اندیشیدن و تفکر درباره‌ی نحوه‌ی ارتقاء کیفیت آموزش‌های کارآفرینی خود در قبال دانشجویان و نسل‌های جوان از طریق پژوهش‌های نظام‌مند کرده است (Shastri et al., 2019). با در نظر گرفتن آموزش‌ها و پژوهش‌های انجام شده در محیط‌های

دانشگاهی مشخص می‌شود که هنوز پهنه‌های آموزشی زیادی برای پیشرفت در زمینه‌ی آموزش کارآفرینی وجود دارد (Ratten and Usmanij, 2021). در این رابطه، ترنر و جیانودیس^۱ (۲۰۱۸) بیان داشتند که علیرغم پیشرفت‌های قابل توجه در زمینه‌ی آموزش کارآفرینی و بورس تحصیلی طی ۲۰ سال اخیر، هنوز شکاف‌های پژوهشی زیادی در این زمینه وجود دارد و سؤال‌های بسیاری بی پاسخ باقی مانده است: چه محتوایی باید تدریس شود؟ چگونه باید تدریس شود؟ چه کسی صلاحیت تدریس محتوا را دارد؟ و چه دانشجویانی صلاحیت حضور در این کلاس‌ها را دارند؟ از سوی دیگر، علیرغم تلاش‌های صورت گرفته توسط دانشگاه‌ها برای پرورش توانمندی‌های کارآفرینی دانشجویان، بسیاری از آنها وارد فرایندهای کسب‌وکار نمی‌شوند (Marmer et al., 2011) و یا در صورت ورود، بسیاری از آنها با شکست مواجه می‌شوند (Hatthakijphong and Ting, 2019).

استدلال شده است (Cheng and Smyth, 2021; Alaref et al., 2020) که بخشی از این عدم موفقیت به ناهماهنگی موجود بین آموزش کارآفرینی در محیط‌های دانشگاهی و تغییرات مفهومی کارآفرینی برمی‌گردد. در واقع، مفهوم کارآفرینی از مرزهای آموزش دانشجویان درباره‌ی چگونگی شروع یک کسب‌وکار به شناخت فرصت‌های کارآفرینی تغییر کرده است (Nowiński et al., 2019) که این امر به نوبه‌ی خود، لزوم تغییر در رویکردهای آموزش کارآفرینی و تمرکز بر یادگیری تجربی^۲ را نمایان می‌کند (Ferreira et al., 2018). این به معنای کمک به دانشجویان برای یادگیری دانش و مهارت‌های کارآفرینی در یک محیط ویژه و واقعی است (Packham et al., 2010). در واقع، آموزش کارآفرینی

1. Turner And Gianiodis
2. Experiential Learning

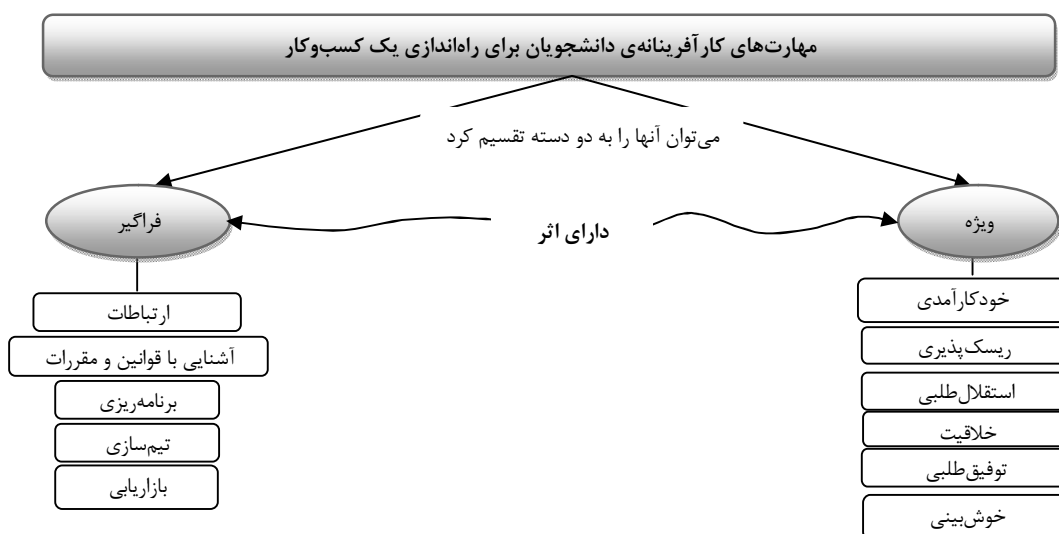
دانشگاه‌ها می‌توانند از طریق ایجاد زمینه‌های لازم برای تجهیز افراد (دانشجویان) به مهارت‌های کارآفرینی نقش بسزائی در توسعه‌ی جامعه ایفا کنند (Audretsch, 2014; Shah and Pahnke, 2014). مهارت‌های کارآفرینی به آن دسته از مهارت‌ها اطلاق می‌شود که به افراد امکان شناسایی فرصت‌های جدید کارآفرینی و تعیین دامنه‌ای از وظایف مربوط به آن را می‌دهد (Karlsson and Moberg, 2013). این توانمندی‌ها به‌طور کلی در دو دسته‌ی بروندادهای مهارتی و بروندادهای شناختی قابل طبقه‌بندی هستند (Fisher et al., 2008). بروندادهای شناختی در برگزیده‌ی تقویت تفکر خلاق در میان دانشجویان است که حاصل انتقال دانش جدید به آنها است و بروندادهای مهارتی بر مهارت‌هایی اشاره دارد که یک فرد کارآفرین باید به آنها مجهز شود (Jones and Colwill, 2013). در یک دسته‌بندی دیگر، این مهارت‌ها در دو دسته‌ی مهارت‌های خاص کارآفرینی شامل (خودکارآمدی، ریسک‌پذیری، تمایل، استقلال‌طلبی، خلاقیت، توفیق‌طلبی و خوش‌بینی) و مهارت‌های عمومی یا فراگیر (ارتباطات، آشنایی با قوانین و مقررات، برنامه‌ریزی، تیم‌سازی، بازاریابی) مطابق نگاره‌ی (۱) طبقه‌بندی شده‌اند (موحدی و یعقوبی فرانی، ۱۳۹۱؛ جعفری مقدم و همکاران، ۱۳۹۰).

در ارتباط تنگاتنگی با نوآوری‌های اجتماعی و کسب‌وکارها است و مهم‌ترین ویژگی آن، «یادگیری تعاملی»^۱ است (Boon et al., 2013) و هدف آن، تغییر ذهنیت دانشجویان در زمینه‌ی نحوه‌ی نگاه به نوآوری‌ها و ریسک‌پذیری در محیط کسب‌وکار است (Jones et al., 2014).

با چنین دیدگاهی نسبت به آموزش کارآفرینی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه رازی اقدام به تشکیل شرکت تعاونی ۴۸۰۲ برای پرورش مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان در عمل کرده است. رسالت این تعاونی، درگیر کردن دانشجویان در فعالیت‌های عملیاتی کشاورزی از بذر تا بذر است. طی این فرایند، دانشجویان تمام فرآیندهای کاشت، داشت، برداشت و بازار رسانی محصولات کشاورزی را تحت نظر اعضای هیئت علمی گروه ترویج و آموزش کشاورزی و کارشناس این گروه به شکل عملی انجام می‌دهند. برخی از مهم‌ترین فعالیت‌های انجام شده در این تعاونی، علاوه بر آموزش آموزه‌های کارآفرینی، عبارتند از: تولید قارچ‌های صدفی، تولید زعفران، پرورش شتر مرغ، احداث توتستان، تولید نهال، تولید توت فرنگی، ایجاد اتاق فروش^۲ محصولات تولیدی توسط اعضای شرکت تعاونی، تولید ورمی کمپوست، پرورش کرم ابریشم و غیره. علیرغم تلاش‌های گسترده‌ی انجام شده در این تعاونی، هنوز مشخص نیست که این فعالیت‌ها چه اثری بر توسعه‌ی مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان داشته‌اند؟ این پژوهش تلاش می‌کند که به این پرسش پاسخ دهد.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

1. Interactive Learning
2. Food Hub

نگاره ۱- مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان برای راه‌انداز یک کسب‌وکار

(منبع: استدلال گروه پژوهش از سوابق نظری موضوع)

به منظور تقویت این توانمندی‌ها، طی دهه گذشته آموزش کارآفرینی به شکل فزاینده‌ای در ساختار و برنامه‌ی درسی آموزش عالی در سطوح مختلف تلفیق شده است (Mustar, 2009; Pruett et al., 2009). فرض حاکم بر اجرای این دوره‌ها در دانشگاه‌ها این است که دانشجویان با شرکت در این دوره‌ها، مهارت‌های کارآفرینی را فرا می‌گیرند و می‌توانند از این مهارت‌ها در آینده‌ی شغلی خود به عنوان یک کارمند، کارگر و یا کارآفرین استفاده کنند (Hahn et al., 2012; Leitch et al., 2020). با این حال، پژوهش‌هایی که سعی در کمی‌سازی بروندادهای «آموزش کارآفرینی» داشته‌اند، تردیدهایی را نسبت به فرض حاکم بر آموزش کارآفرینی ایجاد کرده‌اند (Hahn et al., 2020). آنها این سوال را مطرح می‌کنند که تأثیر واقعی آموزش کارآفرینی بر مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان چیست؟ پاسخ‌ها به این سوال متضاد است به طوری که برخی از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که آموزش‌های کارآفرینی دارای اثری مثبت و معنی‌دار بر پرورش مهارت‌های کارآفرینانه (Karlsson

and Moberg, 2013; Sánchez, 2011; Volery et al., 2010; Oosterbeek et al., 2013) و برخی نیز بر اثر منفی و معنی‌دار این آموزش‌ها اشاره داشته‌اند (Chang and Rieple, 2013). در حالی که بیشتر مطالعات حاکی از وجود رابطه‌ی مثبت و معنی‌دار بین آموزش کارآفرینی و مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان است اما پژوهش‌هایی که از روش‌شناسی‌های دقیق در این زمینه استفاده کرده‌اند (مانند تحقیقات طولی یا گروه‌های کنترل) نتایج بحث‌برانگیزتری را ارائه داده‌اند (Rideout and Gray, 2013; Bae et al., 2017; Nabi et al., 2013; Martin et al., 2014). در میان این مطالعات، Souitaris و همکاران (۲۰۰۷) در پژوهش خود نشان دادند که رابطه‌ی معنی‌داری بین آموزش‌های کارآفرینی و مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان وجود ندارد. استدلال آنها برای عدم معنی‌داری این رابطه این بود که نمونه‌ی آماری آنها شامل نخبگان دانشگاهی بوده که قبل از ورود به دانشگاه و دوره‌های کارآفرینی از سطح بالای اعتماد

توجه و معنی‌دار بوده است. Fayolle and Gailly (۲۰۱۵) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که سطح اعتماد دانشجویان به توانمندی‌های خود برای انجام وظایف کارآفرینی پس از شش ماه شرکت در کلاس‌های آموزش کارآفرینی به‌طور معنی‌داری افزایش یافته است. با این حال، این افزایش برای دانشجویانی که دارای خانواده‌های کارآفرین بودند، معنی‌دار نبوده است. Rauch and Hulsink (۲۰۱۵) با به‌کارگیری طرح پژوهشی شبه آزمایشی برای ارزیابی اثر دوره‌های آموزش کارآفرینی بر تقویت مهارت‌های کارآفرینانه دانشجویان نشان دادند که این آموزش‌ها دارای اثری مثبت و معنی‌دار بر مهارت‌های کارآفرینانه دانشجویان بوده است.

روش تحقیق

مطالعه حاضر از نظر روش از نوع پژوهش‌های شبه آزمایشی دو گروهی است که متغیر مستقل آن «درگیر شدن در فعالیت‌های عملیاتی شرکت تعاونی» و متغیر وابسته آن «مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان» بود. در واقع، هدف این پژوهش بررسی تأثیر درگیر شدن دانشجویان در فعالیت‌های عملی شرکت تعاونی ۴۸۰۲ بر توسعه‌ی مهارت‌های کارآفرینانه‌ی آنان بود. از آنجا که امکان کنترل تمام عامل‌های اثرگذار بر پرورش مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان وجود نداشت، گروه پژوهش اقدام به تفکیک دانشجویان عضو تعاونی (N=350) در دو دسته کرد. دسته‌ی اول دانشجویانی بودند که به‌طور فعال در تمام فرایندهای کاشت تا برداشت و بازار رسانی محصولات درگیر بودند و دسته‌ی دوم، دانشجویان عضوی بودند که یا در هیچ فعالیتی مشارکت نداشتند و صرفاً عضو تعاونی بودند و یا تنها در یکی از بخش‌های عملیاتی درگیر شده بودند. بر این اساس، داده‌ها از نمونه‌ها گردآوری و مورد تجزیه

به نفس در زمینه‌ی کارآفرینی برخوردار بوده‌اند. Oosterbeek و همکاران (۲۰۱۰) و Volery و همکاران (۲۰۱۳) نیز استدلال جالبی برای عدم اثرگذاری معنی‌دار آموزش‌ها بر مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان بیان کرده‌اند. آنها بیان می‌دارند که پس از اجرای دوره‌ی آموزشی، دانشجویان دیدگاه جامع‌تری درباره‌ی مسائل کارآفرینی کسب کردند و نسبت به مهارت‌های کارآفرینی خود دچار تردید و بازنگری شدند. Chang and Rieple (۲۰۱۳) در یک تحقیق کیفی از این استدلال حمایت می‌کنند. آنها در پژوهش خود نشان دادند که «خود ارزیابی دانشجویان» از مهارت‌های کارآفرینی پس از شرکت در دوره‌های آموزش کارآفرینی کاهش یافته است زیرا دانشجویان در معرض چالش‌هایی قرار می‌گیرند که به آنها می‌فهماند مهارت‌هایشان برای مواجهه با موانع موجود در مسیر کارآفرینی ناکافی است.

برخی دیگر از پژوهش‌های مستدل (مبرهن) انجام شده در این زمینه حاکی از تأثیر مثبت و معنی‌دار آموزش کارآفرینی بر تقویت مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان است (Clercq and Arenius, 2006; Llewellyn and Wilson, 2003). Rideout and Gray (۲۰۱۳)، Lyons and Zhang (۲۰۱۸) و Rauch and Hulsink (۲۰۱۵) در پژوهش‌های خود هشدار می‌دهند که برخی از پژوهشگران، در نتایج خود به نفع اثرگذاری مثبت مداخلات آموزشی بر پرورش مهارت‌های کارآفرینی جهت‌گیری می‌کنند. به‌عنوان مثال، Karlsson and Moberg (۲۰۱۳) در پژوهش خود نشان دادند که آموزش کارآفرینی بر خود ارزیابی دانشجویان از مهارت‌های کارآفرینانه خود، اثر مثبت و معنی‌دار داشته است. همچنین، بیان داشتند که این اثر حتی برای دانشجویانی که قبل از ورود به این دوره‌ها دارای سطح بالایی از مهارت‌های کارآفرینانه بودند نیز قابل

فنی؛ ۲) مهارت‌های مدیریتی؛ و ۳) مهارت‌های فردی. نشانگرهای مربوط به هر مهارت در جدول (۳) قابل مشاهده است. در پرسشنامه‌ی مذکور از پاسخگویان خواسته شد که نظر خود را درباره‌ی هر گویه با دادن نمره‌ای از یک تا پنج در قالب طیف لیکرت (۱= کاملاً مخالف تا ۵= کاملاً موافق) بیان کنند. بر اساس این امتیازها، مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان با استفاده از رابطه‌ی (۱) مورد ارزیابی کیفی قرار گرفت. در این رابطه، \bar{x} نشان‌دهنده میانگین و sd انحراف معیار صلاحیت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان می‌باشد.

بررسی روایی محتوایی و شکلی پرسشنامه با استفاده از نظرسنجی از متخصصان موضوعی (اعضای هیأت گروه‌های ترویج و آموزش کشاورزی در دانشگاه رازی) و محاسبه‌ی ضریب لاوشه تأیید شد. پایایی پرسشنامه نیز با انجام پیش‌آزمون و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف آن تأیید شد. ضرایب به دست آمده برای روایی و پایایی ابزار پژوهش در جدول (۱) قابل مشاهده است.

$$\bar{x} + \frac{1}{2}sd \langle A$$

A= مطلوب

$$\bar{x} + \frac{1}{2}sd \langle B \rangle \bar{x} - \frac{1}{2}sd$$

B= بینابین رابطه (۱)

$$\bar{x} - \frac{1}{2}sd \langle C$$

C= نامطلوب

جدول ۱- روایی و پایایی ابزار پژوهش

متغیر	ضریب لاوشه (تعداد خبرگان معادل ۱۱ نفر)	آلفای کرونباخ
مهارت فنی	۰/۵۴	۰/۷۴۳
مهارت مدیریت کسب‌وکار	۰/۶۱	۰/۸۷۳
مهارت فردی	۰/۵۷	۰/۸۳۴

آزمون‌های پارامتری، به‌هنگار بودن داده‌ها با استفاده از آماره‌های چولگی، کشیدگی و کولموگوروف-اسمیرنوف تأیید شد (جدول ۲).

و تحلیل قرار گرفت. استفاده از این روش به رفع جهت‌گیری‌های پژوهشگران که در سوابق نظری موضوع به آنها اشاره شد (Lyons and Zhang, 2018; Rauch and Hulsink, 2015)، کمک شایان توجهی می‌کند و ما می‌توانیم بیان کنیم که یافته‌های این پژوهش به واقعیت‌های موجود در زمینه‌ی تأثیر آموزش‌های تجربی کارآفرینی بر پرورش مهارت‌های کارآفرینانه‌ی افراد نزدیکتر است. از میان دانشجویان عضو تعاونی، ۱۸۵ نفر به عنوان نمونه‌ی آماری با استفاده از جدول مورگان انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری از نوع طبقه‌ای انتساب متناسب بود (بر اساس جنس و رشته‌ی تحصیلی). در گام بعد، بر اساس سوابق پژوهشی (مهدوی درواری و چرمچیان لنگرودی، ۱۳۹۶؛ نوروزی و همکاران، ۱۳۹۷؛ پرهیزکار و پورآتش‌ی، ۱۳۹۵)، پرسشنامه‌ای محقق ساخت در دو بخش تدوین شد. بخش اول مربوط به ویژگی‌های فردی پاسخگویان بود و بخش دوم، مربوط به ارزیابی مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان عضو شرکت تعاونی در سه بخش بود: (۱) مهارت‌های

لازم به ذکر است که داده‌ها در محیط نرم‌افزار SPSS_{ver20} مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در تحلیل داده‌ها از آماره‌های میانگین، انحراف معیار و مقایسه‌ی میانگین‌ها بهره گرفته شد. قبل از استفاده از

جدول ۲- برون داده‌های آماری مربوط به نرمال بودن داده‌ها

شاخص	نام متغیر	مهارت فنی	مهارت مدیریت کسب و کار	مهارت فردی
میانگین		۳۰/۳۶۳	۱۱/۹	۲۷/۳۱۵
انحراف معیار		۵/۷۹	۳/۴۹۷	۶/۸۹۸
Kolmogorov-Smirnov		۲/۵۵۶	۳/۴۱۸	۳/۲۱
سطح معنی داری		۰/۳۲۲	۰/۱۲۳	۰/۱۹۷
چولگی		-۰/۵۵۶	-۰/۶۶۰	-۱/۱۹۶
کشیدگی		-۰/۵۸۶	-۱/۱۶۶	-۰/۰۳۴

یافته‌های پژوهش

یافته‌های آمار توصیفی مربوط به نمونه‌ی آماری نشان داد که میانگین سنی دانشجویان عضو تعاونی ۲۲/۵ با انحراف معیار ۳/۹۸ سال می‌باشد. جوان‌ترین عضو ۱۸ و مسن‌ترین ۴۰ ساله بود. از نظر جنسیت، ۷۹ درصد از نمونه‌ی آماری زن و ۲۱ درصد مرد بودند. ۷۵ درصد از پاسخگویان در مقطع کارشناسی، ۲۰ درصد در کارشناسی ارشد و ۵ درصد در مقطع دکتری مشغول به تحصیل هستند. از نظر تفکیک رشته‌ی تحصیلی ۳۲ درصد از پاسخگویان در رشته‌ی ترویج و آموزش کشاورزی، ۱۴ درصد در گیاه‌پزشکی، ۱۳ درصد در زراعت و اصلاح نباتات، ۱۱ درصد در مهندسی آب، ۱۳ درصد در جنگل‌داری، ۱۰ درصد در خاک‌شناسی، و ۷ درصد در علوم دامی مشغول به تحصیل هستند. ۹۷ درصد پاسخگویان ساکن شهر و ۳ درصد آنها در روستا سکونت دارند.

یافته‌های حاصل از اولویت‌بندی مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان عضو تعاونی در جدول (۳) حاکی از آن است که در میان مهارت‌های فنی، پاسخگویان از نظر مهارت‌های برقراری ارتباط‌های شفاهی یا کلامی با دیگران، نظارت یا ارزیابی محیط برای شناسایی فرصت‌ها، ایده‌پردازی، و میان‌فردی در مقایسه با مهارت‌های شنیداری (گوش دادن فعال به حرف‌های دیگران)، و ایجاد شبکه‌های مدیریت (بهره‌گیری از توان منابع انسانی و درگیر کردن آنها در

فرایند تصمیم‌گیری) دارای وضعیت بهتری هستند. از نظر مهارت‌های مدیریتی، دانشجویان در زمینه‌ی توانمندی‌های مدیریت تعارض و ایجاد اجماع در تصمیم‌گیری‌ها، توانایی اداره‌ی تغییر و دگرگونی‌های سازمانی و محیطی، و آشنایی با قوانین و مقررات و امور حقوقی مرتبط با کارآفرینی در مقایسه با مهارت‌های مقابله با ریسک، گفتگو یا چانه‌زنی، و برنامه‌ریزی و تعیین اهداف کسب و کار در وضعیت بهتری قرار دارند. در نهایت، مهارت‌های فردی دانشجویان در زمینه‌ی داشتن پشتکار، تغییر محوری (نگرش مثبت و آماده‌ی اعمال تغییر در مواقع لزوم)، و کنترل و نظم درونی (بدون ربط موفقیت‌ها به سرنوشت) از وضعیت بهتری در مقایسه با مهارت‌های پافشاری (پافشاری در هر کاری همیشه با موفقیت همراه است)، و دوراندیشی (توان دیدن همه چیز پیش از رخ دادن) برخوردار هستند.

همان‌طور که در بخش روش تحقیق نیز بیان شد، با استفاده از رابطه‌ی (۱) مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان به صورت کیفی ارزیابی شد. یافته‌های مربوط به این بخش حاکی از آن است (جدول ۴) که مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان عضو تعاونی در مجموع در سطح متوسط قرار دارد. این یافته‌ها گویای آن است که پرورش و ارتقاء سطح مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان نیازمند تلاش‌های عملی بیشتری است.

جدول ۳- اولویت‌بندی مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان عضو تعاونی ۴۸۰۲ دانشگاه رازی

مهارت‌ها	گویه‌ها	میانگین از ۵	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۹۰	توانمندی برقراری ارتباط‌های شفاهی یا کلامی با دیگران	۳/۶۲	۰/۸۴	۰/۲۳۰
	نظارت یا ارزیابی محیط برای شناسایی فرصت‌ها	۳/۶۸	۰/۸۷	۰/۲۳۶
	مهارت ایده‌پردازی	۳/۷۷	۰/۸۹	۰/۲۳۶
	مهارت‌های میان‌فردی (توانایی در داشتن رفتاری اثربخش و کارآمد با دیگران)	۳/۹۵	۰/۹۶	۰/۲۴۲
	مهارت نوشتاری/مکاتبه‌های اداری	۳/۵۷	۰/۸۹	۰/۲۴۹
	آشنایی با انواع تکنولوژی‌ها و استفاده از آنها	۳/۹۱	۰/۹۹	۰/۲۵۳
	مهارت گروه‌سازی یا اثرگذاری بر رفتار دیگران	۳/۵۶	۰/۹۰	۰/۲۵۴
	توانایی سازمان‌دهی (تکیب درست منابع)	۳/۶۴	۰/۹۵	۰/۲۶۱
	مهارت شنیداری (گوش دادن فعال به حرف‌های دیگران)	۳/۷۰	۰/۹۹	۰/۲۶۷
	ایجاد شبکه‌های مدیریت (بهره‌گیری از توان منابع انسانی و درگیر کردن آنها در فرایند تصمیم‌گیری)	۳/۶۷	۰/۹۹	۰/۲۷۰
توانایی تشخیص کسب‌وکارهای سود ده از غیر سود ده	۳/۳۸	۱/۰۱	۰/۲۹۸	
میانگین کل		۳/۶۷		
۹۰	توانمندی مدیریت تعارض و ایجاد اجماع در تصمیم‌گیری‌ها	۳/۷۶	۰/۷۸	۰/۲۰۷
	توانایی اداره تغییر و دگرگونی‌های سازمانی و محیطی	۳/۸۶	۰/۸۴	۰/۲۱۸
	آشنایی با قوانین و مقررات و امور حقوقی مرتبط با کارآفرینی	۳/۷۰	۰/۸۴	۰/۲۲۶
	مهارت‌های مالی و بازاریابی	۳/۷۶	۰/۸۷	۰/۲۳۰
	توانمندی تشخیص سطح ریسک در کسب‌وکار	۳/۶۵	۰/۸۴	۰/۲۳۰
	مهارت بازاریابی	۳/۹۱	۰/۹۲	۰/۲۳۴
	مسئولیت‌پذیری در قبال تصمیم‌گیری‌ها	۳/۶۴	۰/۹۲	۰/۲۵۴
	مهارت‌های مقابله با ریسک	۳/۸۹	۱	۰/۲۵۶
	مهارت گفتگو یا چانه‌زنی	۳/۷۵	۰/۹۸	۰/۲۶۳
	مهارت در برنامه‌ریزی و تعیین اهداف کسب‌وکار	۳/۵۳	۰/۹۸	۰/۲۷۸
میانگین کل		۳/۷۴		
۹۰	مقاومت و پشتکار	۳/۵۹	۰/۸۹	۰/۲۴۸
	تغییر محوری (نگرش مثبت و آماده‌ی اعمال تغییر در مواقع لزوم).	۳/۸۶	۰/۹۶	۰/۲۴۸
	کنترل و نظم درونی (بدون ربط موفقیت‌ها به سرنوشت)	۳/۸۲	۰/۹۶	۰/۲۵۱
	خطرپذیری	۳/۸۳	۱/۰۲	۰/۲۶۷
	خلاقیت و نوآور بودن	۳/۸۹	۱/۰۴	۰/۲۶۷
	پافشاری (پافشاری در هر کاری همیشه با موفقیت همراه است).	۳/۵۷	۰/۹۶	۰/۲۶۹
	دوراندیشی (توان دیدن همه چیز پیش از رخ دادن).	۳/۵۵	۱/۰۳	۰/۲۹۲
میانگین کل		۳/۷۳		

جدول ۴- ارزیابی کیفی مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان

مهارت‌های کارآفرینانه	فراوانی	درصد
پایین (کمتر از ۴۸)	۵۸	۳۱/۵۰
متوسط (۴۸-۵۶)	۷۳	۳۹/۳۰
بالا (بیشتر از ۵۶)	۵۴	۲۹/۲۰
کل	۱۸۵	۱۰۰

شدن در فعالیتهای عملی شرکت تعاونی موجب بهبود مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان عضو از نظر فنی و مدیریتی شده است. در مقابل، بین مهارت‌های فردی دانشجویان (آنهایی که در فعالیتهای عملی مشارکت داشته‌اند و آنهایی که نداشته‌اند) تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. به عبارت دیگر، علیرغم این‌که سطح مهارت‌های فردی دانشجویان درگیر شده در فعالیتهای عملی شرکت تعاونی نسبت به سایر اعضا بالاتر است، اما درگیر شدن در این فعالیت‌ها نتوانسته است موجب ایجاد تفاوت بین دانشجویان شود.

به منظور آزمون این‌که آیا درگیر شدن در فعالیتهای عملی تعاونی ۴۸۰۲ موجب ایجاد تفاوت معنی‌دار در مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان (شامل مهارت‌های فنی، مدیریتی و فردی) شده است یا خیر، از آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها (آزمون تی مستقل) استفاده شد. یافته‌ها (جدول ۵) گویای آن است که شرط برابری واریانس‌ها برای استفاده از آزمون‌های پارامتری بر اساس سطح معنی‌داری آماره‌ی لون برقرار است. همان‌طور که این یافته‌ها نشان می‌دهند، بین مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان از نظر فنی و مدیریتی تفاوت معنی‌داری در سطح پنج درصد خطا وجود دارد. این بدان معنا است که درگیر

جدول ۵- آزمون مقایسه‌ی میانگین مهارت‌های کارآفرینانه‌ی دانشجویان مورد مطالعه

مهارت‌های کارآفرینانه	واریانس	سطح معنی‌داری برای برابری واریانس‌ها	t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری تفاوت میانگین‌ها	تفاوت میانگین‌ها	حد پایین	حد بالا
فنی	۰/۵۲۵	۰/۴۷۰	۲/۲۴۴	۱۶۸	۰/۰۲۶	۲/۴۶۳	۰/۲۹۶	۴/۶۲۹
مدیریتی	۰/۴۸۴	۰/۴۷۸	۱/۹۸۵	۱۶۸	۰/۰۴۲	۱/۸۳۳	۰/۸۸۶	۲/۶۵۲
فردی	۰/۸۰۶	۰/۳۷۱	۰/۴۲۴	۱۶۸	۰/۶۷۲	۰/۳۴۸	-۱/۲۷۰	۱/۹۶۵

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر درگیر شدن دانشجویان پردیس کشاورزی دانشگاه رازی در فعالیتهای شرکت تعاونی ۴۸۰۲ بر پرورش مهارت‌های کارآفرینی آنان انجام شد. اولین مسئله برای دستیابی به این هدف، پاسخ به این پرسش بود که مهارت‌های کارآفرینی کدامند؟ پاسخگویی به این سوال از طریق بررسی جامع سوابق نظری موضوع و استفاده از ضریب لاوشه برای انتخاب بهترین گزینه‌ها، انجام شد. یافته‌های مربوط به این بخش نشان داد که مهارت‌های مورد نیاز برای کارآفرینی در قالب سه مهارت اصلی بدین شرح قابل شناسایی هستند: مهارت‌های فنی، مهارت‌های مدیریتی، و مهارت‌های فردی. هر یک از این مهارت‌ها نیز دارای نشانگرهای

خاص خود بودند که در بخش یافته‌ها (جدول ۳) ارائه شده‌اند. بر اساس یافته‌های حاصل از اولویت‌بندی مهارت‌های کارآفرینی، مهارت‌های فنی دانشجویان نسبت به مهارت‌های مدیریتی و فردی در سطح پایین‌تری قرار داشت که این امر لزوم توجه بیشتر به این مهارت‌ها و اتخاذ روش‌های آموزشی متناسب با ماهیت آنها را نمایان می‌سازد. مسئله‌ی دیگری که در این پژوهش وجود داشت، تشخیص نحوه‌ی اثرگذاری فعالیت‌های انجام شده در تعاونی بر مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان بود. بدین منظور، از طرح پژوهش شبه آزمایشی استفاده شد. یافته‌های مربوط به مقایسه‌ی میانگین‌ها نشان داد که بین دانشجویان از نظر مهارت‌های فنی و مهارت‌های مدیریتی کارآفرینی تفاوت معنی‌داری در

با توجه به ماهیت آنها بیشتر در محیط خانوادگی و اجتماعی پرورش می‌یابند و آموزش‌های کارآفرینی نمی‌توانند تأثیر معنی‌داری بر آنها داشته باشند اما، مهارت‌های فنی و مدیریتی از طریق آموزش‌های دانشگاهی قابل توسعه و تقویت هستند.

در نهایت، با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهادهایی بدین شرح برای بهبود و تقویت مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان ارائه می‌شود:

✓ مدیران عالی دانشگاه توجه ویژه‌تری به فعالیت‌های عملی انجام شده در قالب برنامه‌ی درسی رسمی دانشگاه داشته باشند و حمایت‌های مالی و معنوی لازم برای توسعه‌ی چنین شرکت‌هایی در سطح دانشگاه و ادغام آن در برنامه‌ی درسی را به عمل آورند. همچنین، توجه ویژه‌ای به فعال‌سازی مراکز رشد و فناوری در دانشگاه داشته باشند. زیرا، چنین اقداماتی همزمان با ارتقاء تجارب یادگیری در زمینه‌ی مسائل راه‌اندازی کسب‌وکار، به توسعه‌ی مهارت‌های کارآفرینی در میان دانشجویان و یادگیری تجربی نیز کمک شایان توجهی می‌کند.

✓ ارائه‌ی تسهیلاتی مانند وام‌های کم بهره و بدون نیاز به اسناد زراعی یا مالکیت به دانش‌آموختگان کشاورزی برای تأسیس شرکت‌ها و موسسه‌های تولیدی خود. این امر به تقویت انگیزه‌های درونی و بیرونی آنها برای کسب مهارت‌های مورد نیاز کسب‌وکار خود در حین تحصیل کمک خواهد کرد. زیرا، دانشجویان می‌دانند که اگر مهارت‌های کارآفرینی را بیاموزند، پس از دانش‌آموختگی می‌توانند تسهیلات دریافت کنند و کسب‌وکار خویش را راه‌اندازی نمایند و از نظر مالی با مشکلی مواجه نخواهند بود.

✓ تقویت توانمندی‌های تفکر سیستمی در دانشجویان از طریق آموزش‌های خلاق، مشارکتی، و مسئله‌محور توسط اعضای هیأت علمی توانمند و آشنا

سطح پنج درصد خطا وجود دارد، اما این تفاوت در زمینه‌ی مهارت‌های فردی، معنی‌دار نبود. به عبارت دیگر، علیرغم این‌که سطح مهارت‌های فردی دانشجویان درگیر در فعالیت‌های عملی شرکت تعاونی نسبت به سایر اعضاء بالاتر بود، اما درگیر شدن در این فعالیت‌ها منجر به تفاوت معنی‌دار بین دانشجویان نشده بود. این یافته‌ها نتایج پژوهش‌های Karlsson and Rauch and Hulsink (۲۰۱۵)، Clercq and Moberg (۲۰۱۳)، Sánchez (۲۰۱۱)، Arenius Llewellyn and Wilson (۲۰۰۶)، و Mبینی بر تأثیر مثبت و معنی‌دار آموزش‌های کارآفرینی بر پرورش مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان؛ Volery و همکاران (۲۰۱۳)، Chang and Rieple (۲۰۱۳)، Souitaris و همکاران (۲۰۰۷) و Oosterbeek و همکاران (۲۰۱۰) مبنی بر عدم وجود رابطه‌ی معنی‌دار بین آموزش‌های کارآفرینی و مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان را تأیید می‌کند. در واقع، یافته‌های این پژوهش دیدگاه جامعی در زمینه‌ی اثرگذاری آموزش‌های کارآفرینی بر پرورش مهارت‌های کارآفرینی ارائه می‌دهد. این نتایج حاکی از آن است که آموزش‌های تجربی در زمینه‌ی کارآفرینی به تقویت مهارت‌های فنی (مانند برقراری ارتباط‌های شفاهی یا کلامی با دیگران، نظارت یا ارزیابی محیط برای شناسایی فرصت‌ها، مهارت ایده‌پردازی، و آشنایی با انواع تکنولوژی‌ها و استفاده از آنها) و مهارت‌های مدیریتی (مانند توانمندی مدیریت تعارض و ایجاد اجماع در تصمیم‌گیری‌ها، توانایی اداره تغییر و دگرگونی‌های سازمانی و محیطی، و آشنایی با قوانین و مقررات و امور حقوقی مرتبط با کارآفرینی) در مقایسه با مهارت‌های فردی (مانند مقاومت و پشتکار، تغییر محوری، کنترل و نظم درونی، و خطرپذیری) کمک بیشتری می‌کند. دلیل این امر می‌تواند از آنجا ناشی شود که مهارت‌های فردی

تهدیدهای مرتبط با کسب و کار و پیش‌بینی راه‌حل‌های مناسب برای مواجهه با آنها از سوی دانشجویان می‌شود. داشتن چنین توانمندی‌هایی به افزایش سطح اعتماد به نفس و ریسک‌پذیری آنها به عنوان خصیصه‌های اصلی افراد کارآفرین کمک شایان توجهی خواهد داد.

به این روش‌ها در قالب کارگاه‌های آموزشی. پرورش این توانمندی در دانشجویان موجب پدید آمدن دیدگاه جامع‌نگر در آنها برای نگارش و اجرای طرح کسب و کار خود می‌شود و احتمال شکست را به پایین‌ترین حد ممکن می‌رساند. زیرا، تفکر سیستمی موجب شناسایی نقاط ضعف، قوت‌ها، فرصت‌ها و

منابع

- evidence from university graduates in Tunisia. *Labour Economics*, 62: 101787.
8. Audretsch, D.B. and Belitski, M., 2013. The missing pillar: The creativity theory of knowledge spillover entrepreneurship. *Small Business Economics*, 41(4): 819-836.
9. Audretsch, D.B., 2014. From the entrepreneurial university to the university for the entrepreneurial society. *The Journal of Technology Transfer*, 39(3): 313-321.
10. Bae, T.J., Qian, S., Miao, C. and Fiet, J.O., 2014. The relationship between entrepreneurship education and entrepreneurial intentions: A meta-analytic review. *Entrepreneurship theory and practice*, 38(2): 217-254.
11. Boon, J., Van der Klink, M. and Janssen, J., 2013. Fostering intrapreneurial competencies of employees in the education sector. *International Journal of Training and Development*, 17(3): 210-220.
12. Chang, J. and Rieple, A., 2013. Assessing students' entrepreneurial skills development in live projects. *Journal of Small Business and Enterprise Development*.
13. Cheng, Z. and Smyth, R., 2021. Education and migrant entrepreneurship in urban China. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 188: 506-529.
14. Clercq, D.D. and Arenius, P., 2006. The role of knowledge in business start-up activity. *International small business journal*, 24(4): 339-358.
15. Fayolle, A. and Gailly, B., 2015. The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial attitudes and intention: Hysteresis and persistence. *Journal of*
1. پرهیزکار، م.، و پورآتش، مهتاب. ۱۳۹۵. مدل جامع ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای و کارآفرینی دانشجویان علوم انسانی. دوفصلنامه علمی-تخصصی آموزش در علوم انسانی، ۱ (۱): ۱۵۴-۱۳۴.
۲. جعفری مقدم، س.، و فخارزاده، آ. ۱۳۹۰. توسعه نگرش کارآفرینانه در کتاب‌های درسی. نشریه توسعه کارآفرینی: دانشگاه تهران.
۳. علی توکلی، ف.، و کریمی، س. ۱۳۹۸. بررسی نقش کسب و کارهای بسیار کوچک در توانمندسازی و خود-اتکایی زنان روستایی. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۶ (۲): ۸۶-۷۱.
۴. مهدوی درواری، س.ح.، و چرمچیان لنگرودی، م. ۱۳۹۶. عامل‌های مؤثر بر مهارت‌های کارآفرینی آموزشگران کشاورزی آموزشکده‌های فنی و کشاورزی ساری. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۴۰ (۱): ۸۴-۹۵.
۵. موحدی، ر.، و یعقوبی فرانی، ا. ۱۳۹۱. درآمدی بر کارآفرینی روستایی. همدان: دانشگاه بوعلی سینا همدان.
۶. نوروزی، ع.، روحانی، ح.، بخش جهرمی، آ.، و تیموری، مهرداد. ۱۳۹۷. عوامل مؤثر بر توسعه مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش جهاد کشاورزی. راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی، ۹ (۱): ۱-۹.
7. Alaref, J., Brodmann, S. and Premand, P., 2020. The medium-term impact of entrepreneurship education on labor market outcomes: Experimental

- traits in entrepreneurial psychology. *Education+ Training*.
26. Lyons, E. and Zhang, L., 2018. Who does (not) benefit from entrepreneurship programs?. *Strategic Management Journal*, 39(1): 85-112.
 27. Marmer, M., Herrmann, B.L., Dogrultan, E., Berman, R., Eesley, C. and Blank, S., 2011. Startup genome report extra: Premature scaling. *Startup genome*, 10: 1-56.
 28. Martin, B.C., McNally, J.J. and Kay, M.J., 2013. Examining the formation of human capital in entrepreneurship: A meta-analysis of entrepreneurship education outcomes. *Journal of business venturing*, 28(2): 211-224.
 29. Mustar, P., 2009. Technology management education: Innovation and entrepreneurship at MINES ParisTech, a leading French engineering school. *Academy of Management Learning & Education*, 8(3): 418-425.
 30. Nabi, G., Liñán, F., Fayolle, A., Krueger, N. and Walmsley, A., 2017. The impact of entrepreneurship education in higher education: A systematic review and research agenda. *Academy of Management Learning & Education*, 16(2): 277-299.
 31. Ndou, V., Mele, G. and Del Vecchio, P., 2019. Entrepreneurship education in tourism: An investigation among European Universities. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 25: 100175.
 32. Nowiński, W., Haddoud, M.Y., Lančarič, D., Egerová, D. and Czeglédi, C., 2019. The impact of entrepreneurship education, entrepreneurial self-efficacy and gender on entrepreneurial intentions of university students in the Visegrad countries. *Studies in Higher Education*, 44(2): 361-379.
 33. Oosterbeek, H., Van Praag, M. and Ijsselstein, A., 2010. The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation. *European economic review*, 54(3): 442-454.
 34. Packham, G., Jones, P., Miller, C., Pickernell, D. and Thomas, B., 2010. *small business management*, 53(1): 75-93.
 16. Ferreira, J.J., Fayolle, A., Ratten, V. and Raposo, M. eds., 2018. *Entrepreneurial universities*. Edward Elgar Publishing.
 17. Fisher, S.L., Graham, M.E. and Compeau, M., 2008. Starting from scratch: Understanding the learning outcomes of undergraduate entrepreneurship education. In *Entrepreneurial Learning* (pp. 335-362). Routledge.
 18. Gieure, C., Del Mar Benavides-Espinosa, M. and Roig-Dobón, S., 2020. The entrepreneurial process: The link between intentions and behavior. *Journal of Business Research*, 112: 541-548.
 19. Hahn, D., Minola, T., Bosio, G. and Cassia, L., 2020. The impact of entrepreneurship education on university students' entrepreneurial skills: a family embeddedness perspective. *Small Business Economics*, 55(1): 257-282.
 20. Hatthakijphong, P. and Ting, H.I., 2019. Prioritizing successful entrepreneurial skills: An emphasis on the perspectives of entrepreneurs versus aspiring entrepreneurs. *Thinking Skills and Creativity*, 34: 100603.
 21. Jones, P. and Colwill, A., 2013. Entrepreneurship education: an evaluation of the Young Enterprise Wales initiative. *Education+ Training*.
 22. Jones, P., Penaluna, A. and Pittaway, L., 2014. Entrepreneurship education: A recipe for change. *International Journal of Management Education*, 12(3): 304-306.
 23. Karlsson, T. and Moberg, K., 2013. Improving perceived entrepreneurial abilities through education: Exploratory testing of an entrepreneurial self efficacy scale in a pre-post setting. *The International Journal of Management Education*, 11(1): 1-11.
 24. Leitch, C., Hazlett, S.A. and Pittaway, L., 2012. Entrepreneurship education and context. *Entrepreneurship & Regional Development*, 24(9-10): 733-740.
 25. Llewellyn, D.J. and Wilson, K.M., 2003. The controversial role of personality

- entrepreneurship education. *Journal of small business management*, 51(3): 329-351.
41. Sánchez, J.C., 2011. University training for entrepreneurial competencies: Its impact on intention of venture creation. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(2): 239-254.
42. Sánchez, J.C., 2011. University training for entrepreneurial competencies: Its impact on intention of venture creation. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(2): 239-254.
43. Shah, S.K. and Pahnke, E.C., 2014. Parting the ivory curtain: understanding how universities support a diverse set of startups. *The Journal of Technology Transfer*, 39(5): 780-792.
44. Shastri, S., Shastri, S. and Pareek, A., 2019. Motivations and challenges of women entrepreneurs: Experiences of small businesses in Jaipur city of Rajasthan. *International Journal of Sociology and Social Policy*.
45. Souitaris, V., Zerbinati, S. and Al-Laham, A., 2007. Do entrepreneurship programmes raise entrepreneurial intention of science and engineering students? The effect of learning, inspiration and resources. *Journal of Business venturing*, 22(4): 566-591.
46. Turner, T. and Gianiodis, P., 2018. Entrepreneurship unleashed: Understanding entrepreneurial education outside of the business school. *Journal of Small Business Management*, 56(1): 131-149.
- Attitudes towards entrepreneurship education: a comparative analysis. *Education+ training*.
35. Politis, D., 2005. The process of entrepreneurial learning: A conceptual framework. *Entrepreneurship theory and practice*, 29(4): 399-424.
36. Pruett, M., Shinnar, R., Toney, B., Llopis, F., & Fox, J. (2009). Explaining entrepreneurial intentions of university students: a cross-cultural study. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*.
37. Ratten, V. and Usmanij, P., 2021. Entrepreneurship education: Time for a change in research direction?. *The International Journal of Management Education*, 19(1): 100367.
38. Rauch, A. and Hulsink, W., 2015. Putting entrepreneurship education where the intention to act lies: An investigation into the impact of entrepreneurship education on entrepreneurial behavior. *Academy of management learning & education*, 14(2): 187-204.
39. Rideout, E.C. and Gray, D.O., 2013. Does entrepreneurship education really work? A review and methodological critique of the empirical literature on the effects of university-based entrepreneurship education. *Journal of small business management*, 51(3): 329-351.
40. Rideout, E.C. and Gray, D.O., 2013. Does entrepreneurship education really work? A review and methodological critique of the empirical literature on the effects of university-based

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

Journal of Entrepreneurship in Agriculture Vol. 7(4), 2021

<http://jead.gau.ac.ir>

DOI: 10.22069/JEAD.2021.19256.1501

The effect of students' involvement in the 4802 cooperative's operational activities on improving their entrepreneurial skills: A quasi-experimental study

M. Lotfavi¹, L. Salehi^{2*}

¹M.Sc. Student of Sustainable Agricultural Extension and Education and Natural Resources, Agriculture Extension and Education Department, College of Agricultural & Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran

²Assistant professor of Agricultural Extension and Education Department, College of Agriculture & Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran

Received: 24/06/2021; Accepted: 11/07/2021

Abstract

Entrepreneurship is the driving force of economic development through the development of the necessary conditions for a leap in production. Therefore, the progressive communities should pay special attention to the basic element of entrepreneurship, namely efficient and creative human resources, and strive to increase their entrepreneurial capabilities through education and civic participation. Accordingly, the purpose of this quasi-experimental study was to investigate the effect of students' involvement in the 4802 cooperative's operational activities on improving their entrepreneurial skills. The statistical population included all members of the cooperative (N = 350) from which 185 individuals were selected as the statistical sample. The sampling method was stratified random sampling. The main tool of the research was a researcher-made questionnaire which its face and content validity confirmed by a panel of experts and calculates CVR (Content Validity Raito) coefficient. The questioner readability confirmed by calculating the Cronbach's alpha coefficient ($\alpha = 0.743 - 0.834$). Data was analyzed by applying SPSS_{win20} software. Findings showed that the involvement of students in the practical activities of the cooperative significantly improved the level of their entrepreneurial skills in terms of both technical and managerial skills in compared to whom were not involved in these activities. But this difference was not significant for individual skills.

Keywords: Entrepreneurial Skills, Cooperative of 4802, Interactive Learning, Experiential Learning

*Corresponding author; Lsalehi@razi.ac.ir